

LUX PERPETUA.

Mindég volt fény. —

Egyszer-kétszer a zsoldár glóriája
Ragyogta be ha kínban is az arcom.
Ritkán. De néha megszőpültem mégis.

El-eljött késő délutáni napsütés is.
Lehet: már akkor nem nyílt több virág,
De béke hullott legalább a tájra.

Néha fellobbant lidérces lángja
Utvesztő asszonyingoványának;
Azért gyönyörű volt, hogy benne jártam.

Sokszor. Legtöbbször: Mécshaloványan,
De ugyis tűz volt, égett s vitt tovább
Örököm a lélek.

Mégis. Fény mindég volt.
S ha árnyék is, de én is mindég voltam
Anyám.

És így is szép volt, köszönöm, az élet. —

CSANÁDY GYÖRGY.

A világ: tett.

Azt a világot értem, amelyet az ember maga alkot meg magának. Azt a világot, amelyet magával hordoz egész életén át mind a sirig, és amelynek hatása tovább él, működik sokaknak lelkében még a síron túl is. Ez a világ minden egyes embernek a maga saját, külön világa, amelyet lelkének mélyén hord s amely elkíséri őt mindig, mindenhova. Minden embernek van ilyen világa, terjedelemre, tartalomra, értékre nézve ezerféleként különböző. Ott van az, mint egyszerű, de tömör világ a földet szántogatónak lelkében, gondolkodásában, napi munkáiban; ott van, mint gazdag, sokszor csodásan komplikált valóság a tudósnak és philosophusnak elmélkedéseiben; ott van mint erőtől, reménységtől duzzadó tavasz az ifju álmaiban és mint nyugalmas, őszi csendességű kozmos az öregnek emlékezésében. Minden ember a maga alkotású világának Atlasa.

Az így értett világ: tett. Az embernek legősibb, legeredetibb, legsajátabb tette. Te gondolhatod a mások elnyítt gondolatait, majmolhatod másoknak cselekvéseit, ellágyulhatsz mások érzéseinek utánaérzésében, gyújthatod a magad kis tüzeckéjét mások lobogó lángjainál, de a te világodat csak te alkothatod meg. Gondolataidat — bármily gyöngék vagy izmosak is legyenek — ellophatják; cselekedeteid értékét letagadhatják; érzéseidet — ha bátor vagy azokat világ elé tárni — kigunyolhatják; szenvedélyeidet láncokba törhetik — de a te világod a tiéd marad elidegeníthetetlenül, el nem lophatólag, ki nem nevethetőleg, le nem tagadhatólag. Ez a világ a te belső, emberi értékednek a megvalósulása, egy olyan alkotás, amelyen dolgoznod kell öntudatod első ébredésétől addig a napig, amikor végre lelked erejét veszítvén, csak emlékei világában él tovább. Ez a te világod egy életen át tartó, szakadatlan tett, a te szellemiednek tette, amely titkon működik a világnak szemei elől elrejtetten, embertársaid által is inkább csak sejtve és évanitva. Az öntudatnak mélyén, a lélek kohójában készül ez a világ az elmerülésnek, a hallgatásnak, a meghatottságnak azokban a szent pillanataiban, amelyek az avatatlan szem terméketleneknek itél, de a mélyek valósággal az isteni fogantatásnak és megtermékenyülésnek pillanatai. A gnosztikusok egyik rend-

szere a világalkotásnak ezt a megmagyarázhatatlan mysteriumát úgy vélte legáltalában kifejezésre juttatni, hogy a világ teremtőjéül a Sigt, a Hallgatást vallotta.

A világalkotó tett a magunk átengedésének, a várakozó és reményteljes hallgatásnak idején születik meg, hogy életre hívjon, kialakítson, realizáljon minden értéket, amelyet szellemünk rejteget magában, mint maga az élet csiráját. Innen, hogy a maga-átengedésnek, az önátadásnak, a lélek hallgatásának emberei voltak a legnagyobb alkotók és viszont, az alkotásnak legkisebb mértékével sem dicsekedhetnek azok, akik örökösen a piac, a színpad, a külső élet pódiumán ágáltak a szórakozást kereső plebs mulattatására. Paradoxonnak látszik, pedig igaz: az u. n. praktikusok, a színni nem akaró tevékenység férfiai nem képesek a „tett”-re, mert soha sincs idejük arra, hogy lelküket önmagának, a saját magával való beszélgetésnek engedjék át. Ők mindig kierőszakolni akarnak valamit — hogy mit? — az teljesen mindegy — vagy maguktól, vagy másoktól, vagy a világtól, vagy az emberektől. Ez az erőszakolás pedig megöloje, csirába fullasztója minden alkotásnak és tettelnek, a világalkotó tettelnek is. Az evangéliumok elbeszélése az alkotás és a világteremtő tett lényegének mély megpillantásán alapul: Jézus, mielőtt az emberiség megváltásának művét elkezdette volna, elvonult a pusztába, átengedte lelkét a lelkének, hogy önmagával társalgván megtermékenyíttessék az isteni szellem által. A léleknek és szellemnek pusztába-meneteleire van szükségünk, ha azt akarjuk, hogy a világalkotó tett termékeny, áldásos, értékű életet fakasszon és olyan világnak legyen formálójává, amelyet magunkkal hordoznunk nem átkos teher, hanem gyönyörűség és öröm.

Ez a világalkotó tett kerüli hát a külső zajt, fényt és csillogást. Példa erre az átalakításnak legnagyobb művésze: Goethe, ki végre is a szó legteljesebb értelmében menekülni kénytelen férfikorának derekán a weimari udvar, ismerői, barátai, napi feladatai elől, hogy mindentől elvonultan megtalálja önmagát. És ez az önmegtalálás Itália kék ege alatt a boldogságnak kimondhatatlan örömeivel tölti el lelkét. „Megvallom azt is, — írja Herdernek — hogy megüresítem magam minden régi eszmétől és minden saját akarástól, hogy